

یا دانستن آنها تفاوتی در علم و اعتقاد و باور افراد ایجاد نمی‌کند، به دور است. به دیگر بیان، روزها و افرادی که قرآن کریم از آنها عبور کرده و دانستن و شناختن آنها تأثیری در انتقال پیام اصلی آیه ندارد، در این کتاب‌ها درباره آنها توضیح و شرحی داده نشده است.

زمینه‌ای برای وحدت

مباحثی که به نزدیک کردن دیدگاه‌ها و اتحاد و انسجام جهان اسلام کمک می‌کند در این کتاب‌ها به دو صورت ذکر شده‌اند: نخست، نقل و گزارش دیدگاه تفسیری اهل سنت و روایات و دوم، نقداً افراد بعضی از مفسران متعصب اهل سنت. هدف از طرح چنین بحث‌هایی، آگاهی بخشی درباره باورهای مذاهب اسلامی و فراهم کردن زمینه‌ای برای وحدت میان آنها از طریق اشتراک باورها و اعتقادهاست.

توجه به فضای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نزول سوره

آگاهی از فضای نزول آیات و سوره‌ها در درک و فهم بهتر آنها مؤثر است. کتاب‌های این مجموعه دارای این خصوصیت بارز و مهم هستند. گزارش‌های تاریخی و فضای نزول آیات در هر سوره به تفصیل بیان شده است. فضای اجتماعی و تاریخی پیش از نزول آیات بررسی و در مواردی نیز فضای به وجود آمده پس از نزول آیه، تبیین و تحلیل شده است. اگر در مواردی هم چند احتمال و نظریه وجود داشته باشد به تکیه بر فضای سیاسی و اجتماعی هنگام نزول آیه، یکی از گزینه‌های محتمل انتخاب شده و سایر آنها مردود دانسته شده است.

قاعده‌سازی

پایان یکی از برنامه‌های محفل انس با قرآن کریم بود که مفسر این کتاب‌ها، آیت‌الله العظمی خامنه‌ای بیان کردند: «اگر احاد بشر قواعد زندگی را با قرآن تطبیق نکنند، سعادت دنیا و آخرت نصیب آنها خواهد شد... مشکل ما این است که ما زندگی را با قواعد قرآن تطبیق نمی‌کنیم». هدف از قاعده‌سازی از آیات قرآن، کشف دستورات زندگی و مناسبات اجتماعی برای همه زمان‌هاست.

ایشان این رویکرد را در تفسیر سوره‌ها رعایت کردند به این معنا که خصوصیات زمان نزول قرآن را از مفهوم آیه جدا و پیام کلی آن را استخراج کردند و بر مصادیق معاصر خود تطبیق دادند. این ویژگی تفسیری، جاودانگی و جهان‌شمولی آیات قرآن در عرصه زندگی را نشان می‌دهد.

کلام آخر

این کتاب‌های تفسیر، قرآن کریم را به جای حاشیه نشینی در زندگی جریان داده‌اند، درست همان جایی که از ابتدا قرار بود باشد! حالا که این خط‌ها به پایان رسید، نوبت ما و شماست که قدم بعدی را برداریم! با خواندن این کتاب‌های تفسیر گویا و ملموس، می‌توان قرآن کریم را از قفسه‌ها به متن زندگی آورد و سطرهای مهم هر کتاب را به عمل و رفتار تبدیل کرد. همان‌گونه که کشتی نوح در امواج طوفان‌های ظلمت به ساحل نجات رسید، به یقین جامعه‌ای هم که قرآن کریم را چراغ راه کند از تلاطم‌های اخلاقی نجات خواهد یافت. یار مردان خدا باش که در کشتی نوح/ هست خاکی که به آبی نخرد طوفان را.

می‌کند یا در تفسیر سوره براءت، بحث تکمیلی درباره جریان نفاق در صدر اسلام و بیان ابعاد و ویژگی‌های این جریان به خواننده ارائه می‌شود. شرح و تفسیر موضوعی رامی‌توان یکی از جذابیت‌های خاص این کتاب‌ها دانست.

مقابله با شبهات قرآنی

پاسخ علمی به شبهه‌ها و مغالطه‌های مخالفان نسبت به قرآن و معارف اسلامی، یکی دیگر از ویژگی‌های این کتاب‌هاست. دفع شبهات به وضوح خبر از وجود اصول و روشی می‌دهد که هدفش تنها زدودن غبار از مسأله ایجاد شده نیست، بلکه پاسخ‌ها همراه با روشنگری است.

بیان شیوا و رسا

یکی از امتیازهای این کتاب‌ها نسبت به کتاب‌های تفسیری دیگر، بیان ساده و قابل درک برای همه افراد است. بهره‌گیری از تمثیل و ذکر مثال‌های متعدد موجب می‌شود معارف قرآن کریم در ذهن و جان مخاطب نهادینه شود.

بازتعریف واژگان قرآنی

نوآوری در تفسیر و ارائه دیدگاه جدید عاملی است که نمی‌شود به سادگی از آن گذشت! اصطلاحات و واژگان گوناگونی در میان بیان تفسیر آیه‌ها، براساس آیه‌های قرآن و ادبیات عرب بازتعریف شده‌اند. در بعضی از موارد، مفهومی که به اشتباه در میان عموم رایج است بیان شده و سپس تعریف جدید با دلیل و منطقی که با قرآن و زبان عربی پیوند دارد، برای مخاطب عرضه شده است.

تقیه، یعنی در سنگر نشستن!

در تفسیر سوره حشر، مخاطب «تقیه» را با دید نو می‌نگرد، با شرح کاملی که با ذکر مثال و نمونه، ملموس و پرمغز است، همه پرسش‌های ذهنی خواننده کتاب درباره این کلمه برطرف می‌شود. قسمتی از این تعریف این‌گونه است: «تقیه، یعنی در سنگر نشستن نه در خانه نشستن! تقیه سپر مؤمن است، مال میدان جنگ است، مال صندوق خانه نیست! تقیه یعنی خود را حفظ کردن در حال جنگ، در حال حرکت، در حال مبارزه نه در حال سکوت، نه در حال انزوا، نه در حال به گوشه پنهان شدن».

واژه دیگری که خالی از لطف نیست که در این قسمت به آن اشاره شود، یکی از صفت‌های خداوند متعال است: «جبار».

ای خدای قاطع، ای خدای بسیار جبران‌کننده!

«جبار» از واژه‌هایی است که تعریفش در تفسیر سوره حشر امید و دلگرمی را به جان‌شماترین می‌کند. کتاب دوم معنای جبار پیش روی شما می‌گذارد: «یکی، خدای نیرومند و قاطع و قوی و دیگری به این معنا که خدای متعال شکستگی‌های وجود انسان و ذهن انسان و دل انسان را ترمیم می‌کند، هر شکستگی‌ای که در دل و روح شما، در وجود شما، در زندگی شما، در مشی و عمل شما به وجود بیاید، طبق قاعده و قانون، ترمیم می‌کند».

پرهیز از پرداختن به مباحث کم‌فایده

مجموعه تفاسیر از طرح مسائل و مباحثی که نافع نیست

مجموعه کتاب‌های تفسیر قرآن حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای
به توسط انتشارات انقلاب اسلامی منتشر شده را بررسی کردیم

قرآن کریم در بیان ولی

تلنگر!

کتاب ضمن طرح این قانون الهی، نکته‌ای بسیار مهم را گوشزد می‌کند، مسأله‌ای که امروز هم کمتر کسی به آن توجه می‌کند: «قانون الهی این نیست که دین الهی همین طوری به خودی خود پیروز شود، مسلمان‌ها بگیرند بخوابند و بگویند خیلی خوب، دین خدا خودش پیروز می‌شود! اگر انحراف انسان‌ها تلاش کنند و بخواهند اراده کنند، دین خدا پیش می‌رود، پیشرفت دین خدا آسان‌تر از پیشرفت هر مقصود و منظور دیگری است».

ترکیب تفسیر ترتیبی و موضوعی

این روش در برخی تفاسیر مهم مانند تفسیر المیزان هم دیده می‌شود. در این رویکرد، آیات یک سوره به ترتیب تفسیر می‌شود اما به مناسبت موضوع مهمی که در آیه وجود دارد، بحث مستقلاً آغاز شده و به تفسیر موضوعی آیه می‌پردازد. موضوعات مطرح در سبک تفسیری آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، دامنه وسیعی دارد. این موضوعات شامل مباحث فلسفی، کلامی، اخلاقی، تربیتی، فقهی، اجتماعی، سیاسی، تاریخی، جامعه‌شناختی و روان‌شناختی هستند. از جمله مباحث این مجموعه‌ها، سنت‌های الهی، مردم‌شناسی ایران تعلیم و تربیت، انحطاط تمدن‌ها، معاد جسمانی، جامعه بنی اسرائیل، جنگ‌های پیامبر، نفاق‌شناسی، ثروت، یهودشناسی، وعده‌های الهی، فضائل اخلاقی، آرامش روانی و تقویت اراده هستند که در قالب تفسیر موضوعی و مشابه آن ارائه شده‌اند.

برای نمونه در تفسیر سوره جمعه پرسش «چرا خداوند پیامبر را در میان «امیین» و درس‌ناخوانده‌ها مبعوث کرده است؟» بعد از تفسیر آیه ۲ مطرح شده و مخاطب را به همراهی دعوت

